

Holocaust i kulturen

-elevens materiale

Sannsynligvis har du mange inntrykk av 2. verdenskrig, nazismen og Holocaust fra andre kilder enn læreboka. Kanskje har du sett spillefilmer, lest romaner eller dagbøker, spilt dataspill eller lest tegneserier, som har et tydelig hendelsesforløp med en begynnelse og en slutt. Slike kan vi kalle historiske fortellinger. Historiske fortellinger er bygget på historiske fakta, altså noe som har skjedd i virkeligheten. Samtidig benytter de ulike virkemidler, for eksempel fiksjon og stemnings- og tankeskildringer. Historiske fortellinger er viktige for å lære om fortiden, fordi de gjør historien interessant og meningsfull for oss. Da er det også viktig å reflektere over hvilke virkemidler som tas i bruk og hva som er sant og hva som er oppdiktet.

Her følger noen oppgaver som handler om Holocaust i kulturen.

“26. november”

26. november er en tegneserie der fire overlevende fra Holocaust i Norge forteller om sitt møte med de nazistiske forfølgelsesene. Velg enten utdrag 1 eller utdrag 2.

utdrag 1:

utdrag 2:

JEG HADDE EN VENNINNE DER, SOM OGSÅ HET ROSA, ROSA LEVINSON. JEG VILLE ADVARE HENNE OG FAMILIEN.

HVA SKULLE JEG SI? MAN KUNNE JO IKKE STOLE PÅ NOEN.

Oppgaver til tegneserieutdragene:

- 1) Forsøk ved hjelp av tegningene å fylle ut rutene der teksten er fjernet.
- 2) Hva tror du skjer videre?
- 3) Beskriv stemningen i tegningene.
- 4) Skriv kort om hvordan du kom frem til løsningene dine i oppgave 1) og oppgave 2).

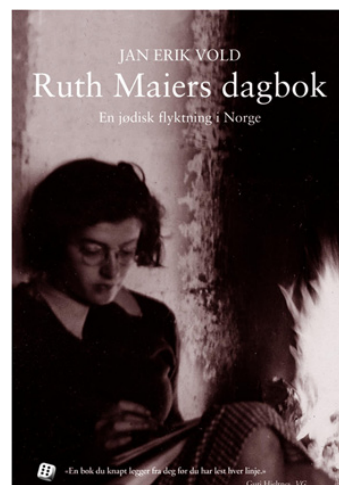

Forsiden av tegneserien 26. november, en tegneserie basert på fire overlevelsesberetninger fra Holocaust i Norge.

“Ruth Maiers dagbok”

Ruth Maier flyktet fra Wien til Norge i 1938. Under tiden i Norge førte hun dagbok. Ruth Maier ble drept 1. desember 1942.

- 1) Strek under det du tror er historiske fakta i utdraget fra Ruth Maiers dagbok under.
- 2) Hva vil du kalle det du ikke har streket under?
- 3) Hvem er mottaker? (hvem er teksten ment for?)
- 4) Hva får du vite i denne teksten som du ikke får vite i en faktatekst (for eksempel i læreboka eller på Wikipedia)?

Ruth Maiers dagbok ble tatt vare på av Gunvor Hofmo, redigert av Jan Erik Vold og utgitt i 2007.

TORS DAG 29. OKTOBER 1942 OSLO

De arresterer jøder. Alle mannlige jøder fra 16 til 72 år. Jødiske forretninger er stengt. Det forbauser meg ikke. Jeg blir bare kvalm. Jeg er ikke lenger «stolt» over å være jøde. Jeg kan gå forbi et jødisk ansikt uten å falle i staver. Men jeg føler en kvalm smak i munnen av ordet «jødespørsmålet». Jeg blir trett når jeg hører at jøder arresteres igjen.

“Så”

- 1) Les teksten
- 2) Hva handler teksten om?
- 2) Hva tror du har skjedd før vi kommer inn i handlingen?
- 3) Hvem er fortelleren? Beskriv fortelleren.
- 4) Er det noen historiske fakta i fortellingen? (Er det noe her som har skjedd i virkeligheten?)
- 5) Hvem er mottakeren? (Hvem er boka skrevet for?)
Begrunn svaret ditt: hvordan kan du se hvem som er mottaker?
- 6) Kan man lære noe om Holocaust av denne teksten?
Begrunn svaret ditt.

Så er oppfølgeren til En gang, to spenningsromaner for barn om Holocaust, skrevet av Morris Gleitzman.

Så løp vi for livet, jeg og Zelda, opp en bakke så fort vi kunne.

Det var ikke så veldig fort.

Selv om jeg holdt Zelda i hånda og hjalp henne opp skråningen.

Du vet hvordan det er når du og to venner hopper av et tog på vei til en nazistisk dødsleir og du slår deg nesten i svime, men klarer å ikke svime av og brillene dine ikke engang blir knust, men din venn Chaya ikke er fullt så heldig og hun blir drept så du begraver henne under noen bregner og markblomster og det krever en del krefter så du ikke har mye energi igjen til å løpe og klatre med?

Sånn har jeg og Zelda det nå.

«Jeg har vondt i beina,» sier Zelda.

Stakkars liten. Hun er bare seks år gammel. Beina hennes er ikke så lange. Og hun har på seg tøfler som ikke er særlig gode å klatre opp en bratt bakke full av stikkende gress med.

Men vi kan ikke saktne farten.

Vi må komme oss vekk før et nytt nazisttog med maskingevær på taket dukker opp.

Jeg kikker meg over skulderen.

Utdrag fra "Det angår også deg":

Vi kom til Oslo midt på dagen. Gråvær og trist. Flyalarmen gikk. Ingen norsk sivilist skulle få se det som nå skulle skje. Likevel stod det folk foran sperringen til «Amerika-kaien». Norske venner. Jeg så dem gjennom et vindu i sykevognen jeg satt i.

Jeg så også noe mer. Et høyt, gråsvart skipsskrog bare syv-åtte meter borte. Det var «SS Donau aus Bremen». Slaveskipet. Utenfor vognen satte en mannsstemme i et fortvilet rop, et eller annet om kvinner og barn. Vi forstod at også kvinnene var tatt. Professor Epstein falt fullstendig sammen og brast i gråt. Alle brøt sammen, også jeg.

"Det angår også deg"

Det angår også deg er historien til Herman Sachnowitz som overlevde Holocaust. Utdraget handler om den 26. november 1942, da 532 norske jøder ble deportert fra Oslo med DS "Donau". Handlingen starter i det Herman og de andre mannlige jødene fra østlandet kommer til Oslo fra Berg fangeleir.

- 1) Sett strek under det du tror er historiske fakta i teksten.
- 2) Hvilke ord i teksten er stemningsskapende? Sett ring rundt disse ordene.
- 3) Hva gjør de stemningsskapende ordene med teksten?
- 4) Hvorfor er stemningsskapende ord ikke alltid det samme som fakta?

Det angår også deg er en tidsvitneskildring fortalt mer enn 30 år etter at handlingene fant sted. Forteller er overlevende Herman Sachnowitz, mens forfatter er Arnold Jacoby.

26. november

Utdraget handler om den 26. november 1942, da 532 norske jøder ble deportert fra Oslo med DS "Donau". Handlingen er fra kaia, i det tyske vakter jager de norske jødene inn i skipet. Norske politifolk hadde kommandoen frem til kaia, og på kaia overtok tyske SS-vakter.

- 1) Hva er det som skjer på tegningene?
- 2) Hvilke historiske fakta finnes i dette utdraget av tegneserien? (Hva er det her som helt sikkert har skjedd i virkeligheten?)
- 3) Hva tror du tegneren har lagt til her for å skape interesse og stemning hos leseren?
- 4) Hvilke perspektiver har tegneren valgt? (Hvem sine øyne er det vi ser hendelsene gjennom: en person eller en utenforstående forteller? Er det oversiktsbilder eller nærbilder? Hvem eller hva er i fokus på de forskjellige tegningene? Hvorfor tror du tegneren har gjort det akkurat slik?)

Forsiden av tegneserien 26. november, en tegneserie basert på fire overlevelsesberetninger fra Holocaust i Norge.